

EUROIUDAICA – o confirmare a spiritualității și valențelor contemporane ale evreității

Ceea ce și-a propus și a reușit Festivalul „Euroiudaica” a fost nevoia de a demonstra că intelectuali, creatori evreo-români continuă să îmbogățească, în pofida „puținătății”, patrimoniul culturii române, a evidențiat, în deschidere, președintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer. De a reconfirma ideea exprimată în varii forme de intelectuali, artiști israelieni originari din România: „noi n-am plecat (sufletește), noi ne-am întors”. De altfel, viața culturală în limba română este bine reprezentată în Israel, unde trăiesc un sfert de milion de evrei originari din România, a arătat atașatul cultural al Israelului în România, Jonathan Rosenzweig. Festivalul a fost încă o strategie de surmontare a prejudecăților referitoare la minorități, pornind de la faptul că multiculturalitatea se dobândește. Cultura este, a fost dintotdeauna, prin definiție, multiculturalism. Buna conviețuire nu poate fi înțelesă fără respectul tuturor națiunilor față de minoritățile care le sunt parte. Și Sibiuul, „oraș al culturii, oraș al culturilor”, cum îl definea primarul Klaus Johannis, a înțeles o dată în plus că, în fața tendințelor de dezintegrare conflictuală din lumea contemporană, asigurarea unui viitor pentru urmași înseamnă asociere. Sibiuul a înțeles că numai „unitatea în diversitate” conduce la „realizarea unei Europe unite”, a subliniat directorul Direcției Relațiilor Internaționale din Ministerul Culturii și Cultelor, Krizbay Bela. Festivalul a fost o „punere în valoare a culturii evreiești din România”, a accentuat reprezentantul Ministerului Culturii și Cultelor, Sergiu Istor. A impresionat spectrul larg de manifestări continuând spiritul realei interetnicități promovată de regretatul președinte al F.C.E.R., acad. Nicolae Cajal z.l., a cărui memorie a fost omagiată de președintele Academiei Române, acad. Ionel Haiduc. Un „Festival al excelenței”, caracterizat prin „liberalism în gândire, autonomie creatoare, responsabilitate culturală”, valori emblematice pentru Universitatea „Lucian Blaga” – gazda multor evenimente – cum a precizat, în numele rectoratului, Daniela Flucșă, transmițând mesajul rectorului, prof. univ. dr. Constantin Oprean. Este istorie și prezent evreiesc, pe care sibienii le vor putea „palpa” la o nouă dimensiune, după lecțiile predate „pe viu”, în sinagoga orașului, de președintele Comunității sibiene, ing. Otto Deutsch, care a relevat marea valoare educativă a „Euroiudaicii”. A însemnat încă o ilustrare a iubirii față de aproape (senator Cornel Bucur), o bucurie a revenirii la limba română (Nico Nitai, G. Mosari, ambii – israelieni originari din România). „Euroiudaica” s-a dovedit „o misiune grea, care a durat aproape doi ani”, a cărui frumusețe a avut la bază truda unei puternice echipe de organizatori, în numele căreia, directorul Proiectului, Eduard Kupferberg, a mulțumit pentru sprijin tuturor ministerelor, instituțiilor culturale la nivel central și local, organizațiilor internaționale evreiești, Ambasadei Israelului în România, Federației.

De la lumea Bibliei la memoria Holocaustului

Dezbateri
în jurul
varietatelor
aspecte
ale vieții
iudaice

Pagini
din istoria
Alialei
române

Centrele de Studii
Iudaice
din România –
bilanț
și perspective

Prima conferință a Festivalului Euroiudaica a fost dedicată unei analize necesare și pertinente a activității Centrelor de Studii Iudaice din România. Moderatorii - profesorii dr. Liviu Rotman (Universitatea București, director al Centrului de Istorie al F.C.E.R.) și dr. Ladislau Gyemant (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca) - i-au invitat pe participanți la o discuție referitoare la potențialul unei asemenea activități în România. Liviu Rotman a trecut în revistă evoluția „studiilor iudaice” din România de-a lungul timpului - studii care dau, în viziunea profesorilor, o imagine clară despre evoluția comunității dintr-o țară. „Multă lume confundă studiile iudaice cu o formă de propagandă, dar nu este, nici pe departe, așa”, spunea domnia-sa. Studiile iudaice, care au început practic, după Revoluție, în România, la Cluj-Napoca, întreprind o muncă de cercetare științifică în domeniile istoric, socio-psihologic și literar - studii pentru a defini contribuția evreiască la civilizația românească, europeană și mondială. Prof. dr. Ladislau Gyemant a evocat necesitatea existenței unei baze documentare și unei biblioteci substanțiale pentru studenți - condiție care a fost realizată la Cluj. Președintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, i-a invitat pe organizatorii mesei rotunde, pe profesorii ce predau la aceste institute în general, să reflecteze asupra necesității unui plan de cercetare comun, care ar fi foarte util pentru cei ce se îndreaptă spre această specializare. Prof. dr. Măriuca Stanciu a prezentat în detaliu cine sunt tinerii care se îndreaptă spre aceste studii iudaice. Nu este vorba, așa cum poate ne-am gândi, decât de un număr infim de tineri cu ascendență evreiască. Cei interesați de studiile iudaice sunt absolvenți de teologie, drept, filologie, economie, matematică și fizică.

„Între tradiție
și inovație.
Decorațiunile
sinagogilor
din România”

A fost o expunere fascinantă, realizată de Ariella Amar, șef de secție al Departamentului de monumente și obiecte de cult din cadrul Institutului de Artă Evreiască de la Ierusalim. Vorbitoroa a analizat noile tendințe care s-au manifestat, începând din secolul al XIX-lea, în pictura murală a sinagogilor din Moldova, asemănările și deosebirile în comparație cu lăcașurile de cult mozaice din Galiția, Ucraina, Belarus. Alături de subiectele tradiționale-animalele, florile, zodiacul și instrumentele muzicale, (sinagogile din Bacău, Hârlău, Botoșani), în picturi vor apărea teme legate de evenimentele care au influențat viața evreiască de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea - imigrarea în Ereț Israel și mișcarea sionistă.

Profesorul Shalom Sabar, de la Departamentul de Limbi și Cultură din Orientul Apropiat de la Universitatea Ebraică din Ierusalim a încântat auditoriul (din păcate, nu foarte numeros, conferința desfășurându-se paralel cu deschiderea oficială a Festivalului) cu abordarea unui subiect extrem de interesant. „Între Germania și Polonia. Ritual și ceremonie pe cărțile poștale evreiești de la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului XX” a fost o analiză a unui domeniu cvasinecunoscut - mesajele pe care le-au purtat cu sine cărțile poștale scrise dar mai ales ilustrate din cele două țări. Ele au reprezentat două moduri de trai ale evreimii timpului, două ideologii complet opuse pe care cei care le-au conceput au vrut să le inducă mediului în care trăiau evreii. Astfel, a arătat prof. Sabar, majoritatea cărților poștale ilustrate germane

au reprodus tablourile picturii evreugermande din sec. XIX, Moritz Daniel Oppenheim, un susținător al integrării evreilor în societatea germană. Imaginile idilice despre viața de familie, obiceiurile religioase, preocupările evreilor din Germania secolului al XIX-lea, manifestările de fidelitate față de statul german (militari evrei în războiul franco-prusac, în primul război mondial etc), urmăreau să illustreze ideea că nu există o diferență între germanii și evreii germani, că există posibilitatea integrării. Măsura falsității acestei ideologii a fost demonstrată cu 30 de ani mai târziu, dar aceasta nu mai figurează în cărțile poștale. În schimb, ilustrațiile evreiești poloneze reflectă realitatea crudă: pogromurile și victimele lor, sărăcia în care a trăit o mare parte a evreilor din Polonia, greutățile vieții cotidiene, figuri de evrei tipici, hasizi, negustori, meseriași, copii care frecventează heder-ul și, în sfârșit, perspectiva unei vieți mai bune, prin plecarea în Ereț Israel și America.

„Ștetl-ul
și lumea sa”

Dezbateră, moderată de prof. dr. Leon Volovici, a scos în evidență rolul și importanța acestor localități mici preponderent evreiești drept mediu în care s-a menținut și a progresat viața evreiască sub toate aspectele ei - religioasă, economică, culturală și socială. Fenomenul este european, ștetl-ul a fost centrul în care viața spirituală și creativitatea evreiască s-au bucurat de condiții extraordinare de dezvoltare. Participanții la discuții (prof. Carol Iancu - Franța, etnosociologul Hary Kuller, dr. Aurel Vainer, Andrei Oșteanu, prof. Liviu Rotman, dr. Măriuca Stanciu, istoric Dita Goshen - Israel, prof. Moșe Idel - Israel) au abordat alte aspecte, de pildă, deosebirea dintre ștetl și ghetou, marea varietate a ștetl-urilor, exemplificându-se cu situația din România, complexitatea sa structurală, ilustrată cu situația din Ștefănești, rolul modernizator al ștetl-ului în spațiul economic românesc, ștetl-ul - locul de naștere al misticii evreiești, schimbarea vieții tradiționale prin pătrunderea vieții moderne, a trenului, disoluția și „refacerea” sa în țările în care au emigrat evreii.

Actualitatea
lui Mihail
Sebastian

Simpozionul dedicat centenarului Mihail Sebastian (moderatori - Leon Volovici, B. Elvin; invitați - Ștefan Cazimir, Nico Nitai, Andrei Oșteanu, Geo Șerban, Dita Goshen, Mihai Gheorghiu) a avut ca punct de pornire conceptul de împlinire a operei. Se poate vorbi, în cazul său, de operă împlinită? După publicarea, acum zece ani, a „Jurnalului”, „verdictul” a fost da. Dar lucrurile nu sunt atât de simple. Sebastian este, mai curând, un scriitor semnificativ pentru că „s-a opus și nazismului și comunismului”. Este un dramaturg sensibil, cu vigoare, anunțată în „Ultima oră”. Ca prozator, este mai aproape de împlinire atunci când stă de vorbă cu sine însuși, în „De două mii de ani”, „Cum am devenit huligan”, și, desigur, în „Jurnal”. Sigur este actualitatea lui Sebastian. Și pentru aceasta, centenarul este doar pretext, „masa rotundă” dorindu-se antifetivistă (Ștefan Cazimir). Au existat: ● o abordare bio-bibliografică de mare minuție (Geo Șerban) ● o definire a esenței personajelor lui Sebastian: „respinsi de societate” (Nico Nitai) ● o analiză asupra „prieteniei dostoevskiene” Mihail Sebastian - Mircea Eliade (Andrei Oșteanu) ● o evidențiere a puterii sale de „neutralitate ideologică” (Mihai Gheorghiu) ● un istoric al ascensiunii lui Mihail Sebastian pe piața cărții în Israel (Dita Goshen); în Germania, Franța, Spania (B. Elvin); în Polonia (Leon Volovici).

Biblia,
Talmudul
și tehnica
interogării

Un vârf de interes al publicului au fost prelegerile filosofilor Moshe Idel și Andrei Marga pe tema „Iudaism și creștinism”. Analizând rădăcinile identității europene, Andrei Marga a vorbit despre: ● cele trei moșteniri: iudaică, greacă, latină, respectiv - morală, cetățenie, justiție și cele trei orașe-simbol care le-au generat: Ierusalim, Atena, Roma ● impactul religiei asupra societății umane ● interdependența între monoteism și științele moderne ale naturii ● teoria, de sorginte cabalistică, a contractării universului - Creația lui Dumnezeu -, premisă a dezvoltării științelor sociale. A considerat că etica preluată din iudaism a fost dezvoltată de creștinism. Conferențiarul a arătat că: ● nu există nici o probă a abrogării Legământului făcut de Dumnezeu cu poporul evreu ● Biserica are la bază moștenirea iudaismului ● etica lui Iisus este tipic evreiască ● primii creștini au fost evrei. Vorbitorul a metaforizat ideea conform căreia, din mister a rămas memoria lui (scrierea istoriei), printr-o cunoscută legendă hasidică. Moshe Idel a rezumat trei faze, reprezentând trei milenii, ale gândirii evreiești: 1) Ce s-a întâmplat în istoria umanității și ce trebuie să facem? Aceasta este Biblia. 2) Cum să facem ce este scris în Biblie și cum s-au petrecut faptele menționate în Biblie? Acesta este Talmudul. Totul se derula în Orientul Apropiat. Europa aproape că nu exista. 3) De ce s-a întâmplat așa și nu altfel în istorie, de ce să facem ce este scris în Biblie și Talmud - reprezintă gândirea speculativă evreiască din al treilea mileniu, legată de cultura care apare în Europa. Primele două milenii sunt decisive pentru gândirea evreiască, care n-a acceptat gândirea elenă. Philon, care a încercat o simbioză, a fost marginalizat. Filosofii evrei care au întâlnit cultura europeană au schimbat iudaismul la vârf, dar nu la bază. În iudaismul rabinic, Dumnezeu este voință, problema suntem noi. Literatura rabinică medievală și literatura cabalistică au la bază nu numai textul original, biblic, dar și toate detaliile posibile. De exemplu: dacă prima literă este scrisă cu majusculă sau nu, aceasta capătă proporții infinite. Datorită tehnicii interogării, teoriile nu sunt perimate. În gândirea europeană recentă, semantica are mare importanță. Lumea este ceva confuz, în continuă schimbare, doar textul poate rămâne viu.

„Doi savanți evrei
în dialog”

Față-n față - academicienii Solomon Marcus și Ion Ianoși. Având ca punct de plecare ideea ultimului articol al prof. Marcus, despre diversitatea ca sursă de conflicte, cei doi intelectuali au decis să dezbată problema diversității în lumea evreiască din România, în cazul de față între cea din Moldova și cea din Ardeal. Pornind de la prima diversitate - cea a background-ului lor, protagoniștii au vorbit despre mediul lor social și familial, atmosfera din orașele în care au crescut, situația oarecum

Continuare în pag. 4